

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

КУЕВА ЛУЇС ДАВІЛА СОКРАТЕС

УДК 377.112.4 + 378-047.22 +371.13+378.147+78

**ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Линенко Алла Францівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», професор кафедри музично-інструментальної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Литвиненко Світлана Анатоліївна,
Рівненський державний гуманітарний університет, професор кафедри вікової і педагогічної психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Кремешна Тетяна Іванівна,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, доцент кафедри інструментального виконавства.

Захист відбудеться «17» червня 2016 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «17» травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Відкритість освітніх кордонів у сучасному глобалізованому світі вносить свої корективи в процес підготовки майбутніх педагогів на всіх рівнях. У міжнародній і європейській моделях, як і в українській – це творча особистість, яка володіє не тільки знаннями, вміннями і навичками в професійній сфері, а й спрямована на саморозвиток і постійне самовдосконалення. У зв'язку з цим одне із провідних завдань професійної підготовки майбутнього вчителя музики вимагає формування у нього професійної компетентності, зокрема стійкої рефлексивної позиції, що сприяє осмисленню якості навчальної діяльності, засобів її організації, планування, стимулювання пізнавальної активності, підвищенню рівня розвитку професійного та особистісного самоздійснення.

Закони України «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року націлюють вищі педагогічні навчальні заклади на створення умов, за яких розкривається творчий потенціал майбутнього вчителя музики як носія духовно-естетичних цінностей, здатного забезпечити ціннісні переживання учнів, їхню естетичну практику.

Проблеми професійної компетентності майбутніх учителів музики розглядаються в роботах Е. Абдуліна, О. Апраксіної, Л. Арчажникової, А. Болгарського, Т. Кремешної, В. Лісового, Д. Лісуна, В. Муцмахера, Ю. Ольховського та ін.; напрями технологізації особистісно орієнтованих моделей підготовки майбутніх учителів музики запропоновано В. Гаснюк, Т. Завадською, І. Левицькою, А. Линенко, В. Орловим, Г. Падалкою, Л. Подимовою, О. Ростовським, О. Рудницькою та ін.

Намагання вчителя зрозуміти сутність педагогічного процесу, технологічну послідовність його складників, власні рефлексивно-педагогічні дії зумовлені не тільки формуванням професійної компетентності, а й рефлексивної як її змістового компонента (В. Баркасі, Н. Бібик, І. Богданова, А. Богуш, В. Бондар, Н. Гуральник, В. Гусак, Н. Кічук, З. Курлянд, А. Линенко, С. Литвиненко, А. Маркова, В. Метаєва, О. Піскунова, О. Савченко, А. Хуторської, В. Щеголь та ін.).

Феномен «рефлексія» визначено в низці наукових праць (О. Анисимов, І. Бех, Я. Бугерко, С. Литвиненко, С. Максименко, М. Марусинець, В. Моляко, М. Найдъонов, М. Савчин, І. Семенов, С. Степанов, Г. Щедровицький, І. Якиманська, Т. Яценко та ін.). Її застосування в контексті професійної підготовки майбутніх учителів досліджували А. Алексюк, М. Дилецький, О. Дубасенюк, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Кічук, Н. Кузьміна, З. Курлянд, С. Литвиненко, О. Михайличенко, О. Мороз, О. Пехота, В. Семиченко,

С. Сисоєва, В. Сластьонін, Л. Хоружа та ін.; зарубіжними науковцями М. Камба (M. Kamba), М. Рос (M. Ros), Е. Рольфс (E. Rohlfs), Р. Рольфс (R. Rohlfs), Р. Томас (R. Thomas), Дж. Фінні (J. Finney), А. Якобі (A. Jacoby) та ін.

Інтерес у контексті дослідження становлять наукові праці з формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів: А. Веремєєвої (іноземна мова), Ю. Кушеверської (фізична культура), А. Максимової, В. Орлової (мистецькі дисципліни), Н. Овчаренко (вокально-педагогічна діяльність), І. Парфентьєвої (вивчення української хорової духовної музики), В. Федорчука (організація музичної пізнавальної діяльності з рефлексивним ухилом) та ін.

Водночас, незважаючи на значущість отриманих наукових результатів, наявна низка суперечностей, що стримує вирішення проблеми формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики, а саме невідповідність між: потребами суспільства у висококваліфікованих фахівцях, які здатні збагатити духовний потенціал освітнього середовища та недостатнім науковим обґрунтуванням процесу формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики як основи професійного саморозвитку; необхідністю формування у студентів рефлексивної компетентності і відсутністю належного дидактико-методичного ресурсу.

Недостатня теоретична і методична розробленість окресленої проблеми, нагальні потреби педагогічної практики зумовили вибір теми дослідження: **«Формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей фахівців» (№ 0110U002179), що входить до плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол № 5 від 29.12.2011 року) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН Україні (протокол № 2 від 28.02.2012 року).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Науково обґрунтувати сутність і компонентну структуру феномена «рефлексивна компетентність майбутніх учителів музики»; уточнити поняття «рефлексія», «рефлексивна компетентність».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

3. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики.

4. Розробити, науково обґрунтувати й апробувати модель формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження: процес формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- мотивація майбутніх учителів музики на педагогічно спрямовану рефлексивну позицію як пріоритетну в особистісно-професійній підготовці фахівця;

- створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту;

- активізація майбутніх учителів музики щодо самовдосконалення рефлексивної компетентності.

Для вирішення мети і завдань наукового дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: *теоретичних* (аналітичний, системно-структурний) – для вивчення теоретичних засад дослідження, визначення понятійно-категоріального апарату, узагальнення теоретичних та експериментальних даних, їх зіставлення, класифікації, інтерпретації, конкретизації, синтезу; *емпіричних* (цілеспрямоване педагогічне спостереження, самоспостереження, моделювання, анкетування, тестування, інтерв'ювання, педагогічний експеримент) – з метою виявлення рівнів сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки; *статистичних* (кількісна обробка результатів дослідження, відображення їх у таблицях і графічних формах) – для фіксації результатів вимірювань та перевірки ефективності розробленої моделі формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Експериментальна база дослідження: Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Експериментом було охоплено 362 респонденти, які навчаються за спеціальністю «Музичне мистецтво».

Наукова новизна дослідження. Уперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки (мотивація майбутніх учителів музики на педагогічно спрямовану рефлексивну позицію як пріоритетну в особистісно-професійній підготовці фахівця; створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту; активізація майбутніх учителів музики щодо самовдосконалення рефлексивної компетентності), сутність компонентної структури феномена «рефлексивна компетентність майбутніх учителів музики» (аксіологічний, когнітивно-операційний, емоційно-оцінний, рефлексивно-корекційний компоненти); виявлено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики (високий, середній, низький); розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки; уточнено поняття «рефлексія», «рефлексивна компетентність»; подальшого розвитку набули теорія і методика особистісно-професійної та рефлексивно-компетентнісної підготовки майбутніх учителів музики.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці діагностувальної та експериментальної методик формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки. Розроблено й упроваджено рефлексивний практикум «Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики», що слугуватиме основою формування рефлексивної компетентності майбутніх фахівців у процесі викладання начальних дисциплін психолого-педагогічного та мистецького спрямування, написанні навчальних програм, методичних рекомендацій з питань музично-педагогічної підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Матеріали дослідження впроваджено в навчальний процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (акт № 632 від 05.10.2015 р.), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (акт № 3134 від 30.10.2015 р.), Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт № 01-15/03-1714 від 23.10.2015 р.), Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» (акт № 01-23/462 від 05.10.2015 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (акт № 578 від 08.10.2015 р.).

Достовірність наукових положень і результатів дослідження забезпечено методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, опорою на сучасні досягнення педагогіки та психології; кількісною і якісною обробкою даних, тривалим використанням взаємодоповнювальних методів наукового й експериментального пошуку, адекватних об'єктові, предмету і завданням дослідження; об'єктивністю критеріїв і показників дослідження, підтвердженням результатів апробації основних положень дисертації в практиці роботи низки вищих педагогічних навчальних закладів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційного дослідження обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах різних рівнів: *міжнародних* – «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (Київ, 2012), «Реалізація компетентнісного підходу в сучасній освіті: реалії та перспективи» (Київ, 2013), «Карпати-Аппалачі: формування особистості в контексті сталого розвитку гірських регіонів» (Івано-Франківськ, 2013), «Вища школа інтеграції і співробітництво освітніх систем» (Черкаси, 2013), «Когнітивні процеси та творчість» (Одеса, 2014), «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (Київ, 2014); *всеукраїнських* – «Методика формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів» (Київ, 2013), «Формування компетентностей обдарованої особистості в системі освіти» (Київ, 2014), «Проблеми післядипломної освіти педагогів: реалізація компетентнісної парадигми в освіті як основа суспільного розвитку» (Ужгород, 2014), «Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі: теорія і практика» (Одеса, 2015), VIII Всеукраїнської Інтернет-конференції «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2015); на засіданнях кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського».

Публікації. Основні теоретичні положення і результати дисертаційної роботи відображено в 11 наукових публікаціях, із них: 6 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у періодичних наукових виданнях іноземних держав (Австрія, Ізраїль), 3 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (289 найменувань, із них 16 – іноземною мовою), 9 додатків на 14 сторінках. Повний обсяг дисертації складає 226 сторінок, із них 182 сторінки основного тексту. Дисертація містить 16 таблиць, 10 рисунків на 10 сторінках основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи в практику діяльності вищих навчальних закладів.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади дослідження рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики» – проаналізовано філософську, психолого-педагогічну, мистецтвознавчу, методичну літературу з проблеми дослідження, визначено роль рефлексії та рефлексивної компетентності в педагогічній теорії і практиці як цілісного й усвідомленого ставлення до довкілля.

Феномен «рефлексія» є комплексним об'єктом досліджень низки наук: філософії – в аспекті розв'язання проблеми набуття людиною знання про себе і довкілля (В. Біблер, І. Ладенко, В. Лекторський, О. Огурцов, О. Спіркін, Б. Юдін та ін.); психології – у площині дослідження механізмів і закономірностей функціонування рефлексивних процесів (О. Анисимов, І. Бех, А. Карпов, І. Ладенко, В. Лефер, С. Максименко, М. Міріманова, В. Моляко, М. Найдьонов, І. Семенов, Ю. Степанов, Ю. Швалб, Г. Щедровицький, В. Ямницький та ін.); педагогіки – у процесі розкриття закономірностей і механізмів індивідуалізації навчання та виховання, особистісного професійного розвитку вчителів (Б. Вульф, І. Глазунова, Н. Гуральник, В. Гусак, В. Краєвський, С. Литвиненко, О. Пехота, О. Савченко, М. Савчин, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Т. Яценко та ін.).

За міждисциплінарним підходом до визначення феномена «рефлексія» дослідники виявляють її інваріантні ознаки – як процесу і результату осмислення і переосмислення суб'єктом мотивів змісту своєї професійної діяльності, спілкування, поведінки.

З усвідомленням людиною ставлення й уявлень про себе рефлексія стає найважливішою умовою її самопізнання і саморозвитку, руху до суб'єктності, перетворення себе та дійсності (В. Виногородський, А. Карпов, Т. Колишева, Ю. Кулюткін, І. Ладенко, С. Максименко, В. Моляко, Г. Падалка, В. Ражников, О. Рудницька, М. Сова, Г. Сухобська, Р. Тельчарова та ін.).

Рефлексія вчителя музики є процесом пізнання себе як професіонала завдяки самоаналізу власних професійних знань і особистісних якостей, поведінки та переживань, зумовлених професійною педагогічною діяльністю й усвідомленням того, як його сприймають і оцінюють інші суб'єкти навчальної взаємодії. Рефлексивна компетентність, що формується в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики є системним вираженням знань, умінь, навичок і особистісних якостей та уможливорює розв'язання функціональних

завдань, які становлять сутність його професійної діяльності. Для вчителя музики вагомим є те, що рефлексивна компетентність розглядається з позиції соціального, культурологічного, професійного знання, з позиції іншої людини, що дає змогу сформулювати певне судження й оцінку своїх дій.

Встановлено, що проблема формування рефлексивної компетентності студентів набуває особливої гостроти через сенситивність в оволодінні професійними знаннями, вміннями та наявністю суперечностей у процесі професійного становлення. Для майбутніх учителів, у тому числі й учителів музики, рефлексія є механізмом диференціації та інтеграції самосвідомості, що надає можливості осмислювати, аналізувати й пізнавати самих себе та інших учасників навчальної взаємодії.

Результативність професійної діяльності майбутнього вчителя музики залежить від рівня сформованості спеціальних компетенцій у предметних галузях музикознавства, музичного виконавства, педагогіки і методики музичного виховання, оволодіння якими сприяє успішному проведенню уроків музичного мистецтва та репетиційної роботи в учнівських музично-творчих колективах. Для цього моделюють професійну підготовку майбутнього вчителя музики як процес засвоєння відповідних способів діяльності, а не лише знань про них, а результатами стають музично-теоретична, диригентсько-хорова, вокальна, музично-виконавська, дидактико-методична, музично-педагогічна предметні компетенції.

Отже, рефлексивна компетентність – механізм саморозвитку, що виявляється у здатності особистості займати аналітичну позицію стосовно себе і своєї професійної діяльності, дає змогу реалізувати свої індивідуально-творчі здатності в процесі оволодіння предметними та фаховими компетенціями.

Рефлексивну компетентність майбутніх учителів музики розуміємо як інтегроване особистісно-фахове утворення, що формується у процесі професійного становлення, через засвоєння предметних (музично-педагогічних) компетенцій і виявляється у ставленні до себе й інших суб'єктів навчальної взаємодії.

Компонентами рефлексивної компетентності визначено: аксіологічний (ставлення майбутніх учителів музики до обраного фаху та їхня зацікавленість професією; ціннісно-змістові пріоритети; здатність оцінювати власну позицію в обраній діяльності); когнітивно-операційний (оволодіння фаховими знаннями, вміннями, навичками з позиції рефлексивної компетентності); емоційно-оцінний (самоставлення до себе як до майбутнього вчителя, вміння адекватно оцінювати себе та педагогічну ситуацію з позиції фахівця); рефлексивно-корекційний (саморозвиток і самовдосконалення суб'єкта, який рефлексує; виявлення динаміки розвитку предметних і фахових компетенцій у процесі практичної діяльності майбутніх учителів музики).

У другому розділі – «Дослідження стану сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики» – виявлено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики, подано результати констатувального етапу експерименту.

Критеріями сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики виступили: спонукальний із показниками: зацікавленість майбутньою професійною діяльністю, спрямованість на музично-педагогічну діяльність, наявність індивідуальних музично-педагогічних виявлень; емоційно-оцінний із показниками: здатність до самооцінки прояву рефлексивної компетентності, оцінка та самооцінка (адекватність, об'єктивність), якість ставлення до об'єкта, застосування рефлексивної компетентності; змістово-процесуальний із показниками: оволодіння музично-педагогічними знаннями, вміннями, навичками, що охоплюють предметні компетенції, якість інтерпретації музичних творів, наявність досвіду вияву рефлексивної компетентності в музично-педагогічній і музично-виконавській діяльності; корегувальний із показниками: здатність до корекції рефлексивної діяльності, вміння передбачати результати своєї діяльності.

Сформованість рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики визначалася за діагностичними методиками: аксіологічний компонент (методика «Вивчення професійної спрямованості особистості вчителя» (Є. Рогов), проєктивна методика «Опис професійного шляху успішного вчителя музики»); когнітивно-операційний (анкета «Рефлексивна компетентність учителя музики та чинники її розвитку», проєктивна методика незавершених речень, розв'язання педагогічних ситуацій, анкета «Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів музики»); емоційно-оцінний (методика О. Бондарчук, В. Семиченко «Самооцінка професійної діяльності», тест Т. Лірі «Міжособистісні відносини»); рефлексивно-корекційний (методика М. Куна – Т. Мак-Партланда «Хто Я?» та «Який Я вчитель?»).

Відповідно до критеріїв та їх показників було схарактеризовано рівні сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики (високий, середній, низький).

Високий рівень сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики відзначався у студентів, яким були притаманні вмотивованість, стійка зацікавленість до музично-педагогічної діяльності, глибокі загально-художні, психолого-педагогічні, музично-педагогічні, методичні знання; музично-педагогічні, виконавські вміння й навички, розвинене музично-аналітичне та педагогічно-аналітичне мислення, яскраво виражене емоційно-оцінне ставлення до майбутньої професійної діяльності. Студенти цього рівня володіли здатністю до контролю, аналізу, корекції своєї навчальної і музично-виконавської діяльності, вони постійно виявляли вміння передбачити її

результати; їм була притаманна адекватна самооцінка, переконливість інтерпретації музичних творів, виявляли самовдосконалення, саморозвиток.

Середній рівень сформованості рефлексивної компетентності виявлено в майбутніх учителів, які відзначались у цілому позитивним, в окремих випадках невизначеним ставленням до професійної діяльності вчителя музики та її рефлексії; нестійкою зацікавленістю до неї; мали переважно обмежені й поверхові загально-художні, психолого-педагогічні, музично-педагогічні, методичні знання, а також недостатню сформованість педагогічних і музично-виконавських умінь і навичок; відзначалися пасивністю під час вирішення педагогічних, музично-творчих завдань; здатність контролювати, аналізувати, коригувати власну навчальну діяльність і якість виконання музичних творів виявлялись епізодично, вони формально ставилися до інтерпретації творів музичного мистецтва, їхня самооцінка не завжди була адекватною, саморозвиток та самовдосконалення носили безсистемний характер.

Студенти з низьким рівнем сформованості рефлексивної компетентності не проявляли вмотивованості до музично-педагогічної діяльності, демонстрували недостатню розвиненість музично-аналітичного мислення; вони були недостатньо обізнані з теоретичним, музично-теоретичним, методичним матеріалом, у них слабо розвинені музично-виконавські вміння і навички. Їм притаманна недостатня осмисленість виконання художнього змісту музичного матеріалу; вони рідко проявляли здатність контролювати, аналізувати та коригувати власну навчальну діяльність і якість свого музичного виконання; інтерпретація творів музичного мистецтва була непереконливою; їхня самооцінка відрізнялася неадекватністю, вони практично не приділяли уваги саморозвитку та самовдосконаленню.

Діагностичне обстеження виявило, що більшість студентів перебували на низькому рівні сформованості рефлексивної компетентності – 54,69 %, що актуалізувало необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики.

У третьому розділі – **«Дослідно-експериментальна робота з формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки»** – подано модель формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики, обґрунтовано педагогічні умови формування досліджуваної якості; наведено результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

На підставі теоретичного дослідження й одержаних на констатувальному етапі експерименту результатів було розроблено модель формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки, яка складалася з мети, етапів, критеріїв, педагогічних умов, засобів реалізації та результатів. Дослідно-експериментальна робота

проводилась у межах трьох етапів (мотиваційно-цільового, організаційно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного).

Сутність мотиваційно-цільового етапу полягала у спрямуванні усвідомлення студентами значення рефлексії у професійній діяльності, що давало змогу майбутнім учителям ствердитись у професійному виборі. Другий – організаційно-діяльнісний етап формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики передбачав актуалізацію опорних знань, ознайомлення студентів із проблемою рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики; залучення їх до оволодіння науково-теоретичними та практичними знаннями, вміннями, навичками з досліджуваної проблеми. Означений етап націлював студентів на формування вмінь об'єктивно оцінювати свої дії, вдосконалювати професійно значущі якості і підвищувати рівень самостійності та саморозвитку в процесі музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності, що для вчителів музики є особливо важливим. Рефлексивно-оцінний етап мав за мету розкриття механізмів самопізнання, самореалізації, студентів, формування вмінь та навичок з інтерпретації музичних творів, самовдосконалення своєї технічної підготовки, вмінь з виконання поліфонії, кантилени, п'єс різних стилів і жанрів.

Модель передбачала впровадження визначених педагогічних умов (мотивація майбутніх учителів музики на педагогічно спрямовану рефлексивну позицію як пріоритетну в особистісно-професійній підготовці фахівця; створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту; активізація майбутніх учителів музики щодо самовдосконалення рефлексивної компетентності), формами і методами реалізації яких виступили: лекційні, практичні, індивідуальні заняття, рефлексивний тренінг, рефлексивні бесіди, портфоліо, завдання, проєктивні вправи, рольові та дидактичні ігри.

Перша педагогічна умова була зорієнтована на актуалізацію позитивного ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, розвиток упевненості у правильності вибору професії, педагогічних і спеціально – предметних домагань. Тому вибір першої педагогічної умови обґрунтовувався необхідністю формування вмотивованості до рефлексивної діяльності. Реалізація означеної педагогічної умови відбувалась у процесі засвоєння студентами знань про сутність і структуру рефлексії під час аналізу різних аспектів музично-педагогічної діяльності та самооцінки власних професійних якостей, музичної і рефлексивної компетентності, засобів її впливу. Використано такі форми і методи роботи: рефлексивна бесіда («Моє сприйняття професії», «Якими якостями повинен володіти сучасний учитель музики?», «Чи готовий Я до професійної діяльності?»); складання портфоліо «Яким Я бачу розвиток дитячого мистецтва?», «Шлях до рефлексивної

компетентності майбутнього вчителя музики»; проектування і конструювання засобів діяльності на основі рефлексії, розв'язання аналітичних та проєктивних завдань у процесі індивідуальних, лекційних і практичних занять.

Друга педагогічна умова – створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту, впроваджувалась під час психолого-педагогічних, фахових музично-теоретичних та індивідуальних занять (основний музичний інструмент, постановка голосу, хорове диригування тощо), педагогічної практики, де відбувався аналіз, контроль і коригування навчальних досягнень майбутніх учителів музики. Реалізація цієї умови забезпечувалась такими формами і методами, як: фрагменти уроку, розв'язання імітаційних навчальних і психолого-педагогічних ситуацій «Я очима інших», рефлексивні дискусії («Планування і педагогічна оцінка результатів музичного виховання учнів», «Готовність учителя музики до впровадження інноваційних методів навчання у сучасній школі»), «Формування вчителем рефлексивної позиції учня під час сприймання музичного твору»), кейс-метод (case-study), колективний аналіз («Учитель як суб'єкт навчання музики»), рольові та дидактичні ігри, демонстрація музичних творів, відеозаписи, мультимедіа.

Наступна педагогічна умова – активізація майбутніх учителів музики щодо самовдосконалення рефлексивної компетентності – була впроваджена під час індивідуальних форм навчання зі спеціальних музичних дисциплін («Основний музичний інструмент», «Постановка голосу», «Хоровий клас і практикум роботи з хором», «Хорове диригування»), у процесі рефлексивного практикуму «Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики», зміст якого складала: рефлексивний тренінг, проєктивні вправи, завдання на моделювання особистісних навчальних досягнень студентів з одночасним оволодінням предметними і загальними компетенціями, що розширювало й увиразнювало межі рефлексивної компетентності, формувало рефлексивну виконавську і педагогічну позиції. Акцентувалося на тому, що самовдосконалення сприяє формуванню у студентів досвіду внутрішньої взаємодії із самим собою та іншими учасниками навчального процесу, створює цілісне сприйняття образу «Я – майбутній учитель музики».

Рефлексивний тренінг проводився з метою професійної підготовки студентів із проєкцією на індивідуальні прояви фахових компетенцій у реальному навчальному середовищі, зануренням у розвивальний освітній простір, що забезпечувало їхній саморозвиток і самовдосконалення. Формування рефлексивної компетентності відбувалося шляхом усвідомлення власного досвіду, у процесі якого суб'єкт отримував знання про себе і обраний ним фах завдяки механізму зворотного зв'язку.

Зміст тренінгу складала завдання, розроблені на основі вивчення та аналізу музичних творів (І. Бах «Трьохголосна інвенція (a-moll)», П. Чайковський «Осінь пісня», Ф. Шопен «Мазурка (a-moll)» та ін.). Студенти відповідали на проблемні запитання («Що Ви знаєте про розвиток дитячого голосу за роками навчання?», «Які методи і прийоми навчання обираєте для роботи з учнями під час гри на музичному інструменті?»; «Чи готові Ви диригувати дитячим хоровим колективом?»). Відповіді обґрунтовували відповідно до сформованих предметних (спеціальних) компетенцій, з опорою на отримані знання, вміння й навички після вивчення навчальних дисциплін (музично-теоретичних, музично-історичних, методика музичного виховання, постановки голосу, основного музичного інструмента). Майбутні вчителі музики проектували та моделювали фрагменти уроків роботи над музичним твором, здійснювали аналіз виконавських інтерпретацій музичних творів, визначали переваги й недоліки, оцінювали їх адекватність композиторському задуму (уявлення про творчість автора твору, його внутрішній світ і переживання, власне сприйняття, розуміння й реалізація задуму композитора тощо), проводили рефлексивне оцінювання авторського задуму виконавських інтерпретацій музичних творів з опорою на асоціативно-художній фонд, моделювання, рефлексивне занурення у змістове наповнення й емоційний характер інтерпретації музичного твору, оцінювали початковий рівень уявлень про музичні знання, вміння і навички за результатом роботи над музичним твором; відрефлексовували труднощі, що виникали під час формування предметних (виконавських) компетенцій через недостатність знань, практичних умінь, навичок; здійснювали контроль та коригування навчальних досягнень і визначали їх подальший рефлексивний розвиток.

Проективні вправи використовувалися з метою професійного саморозвитку та самовдосконалення студентів, як от: «Промовець», «Я – в ідеалі», «Техніка розвитку індивідуальності», «Моє професійне кредо», «Я – вчитель музики», «Я – в ролі учнів», «Професійний шлях успішного вчителя музики»; «Оцінка», «Самооцінка», «Самоаналіз» тощо.

З запровадженням педагогічних умов і моделі формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки респонденти набули знань, умінь, навичок оцінювати себе як майбутніх учителів музики, вони зіставляли свої досягнення з іншими учасниками навчальної взаємодії, доходили розуміння того, що становлення себе як учителя може відбуватися лише на основі змістовного, усвідомленого аналізу майбутньої професійної діяльності вчителя музики, розуміння особливостей її психологічних і методичних систем, набуттю професійної компетентності та систематичного здійснення саморозвитку і самовдосконалення,

На прикінцевому етапі дослідження було проведено контрольні зрізи в експериментальній і контрольній групах з метою визначення ефективності розробленої моделі та визначених педагогічних умов формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки (див. таблицю).

Таблиця

**Динаміка рівнів сформованості рефлексивної компетентності
майбутніх учителів музики
(констатувальний і формувальний етапи)**

Рівень	До експерименту, %		Після експерименту, %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
<i>Високий</i>	7,50	7,58	11,41	26,77
<i>Середній</i>	37,81	40,64	44,84	58,87
<i>Низький</i>	54,69	51,78	43,75	14,36

Комплексне вимірювання сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в експериментальній і контрольній групах засвідчило, що статистично незначущими є показники рівнів до початку експерименту. Після його проведення кількість студентів з високим рівнем зростає: в ЕГ – з 7,58% до 26,77%, натомість у КГ – з 7,50% до 11,41%. Динаміка зростання кількості майбутніх учителів музики з середнім рівнем досліджуваної якості склала 19,19 % в ЕГ та 3,91% у КГ. З низьким рівнем у КГ залишилося після експерименту 43,75%, або майже кожний другий студент; в ЕГ такий показник знизився з 51,78% до 14,37 %, або більше, ніж на половину складу досліджуваних.

Аналіз динаміки сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки за всіма складниками показав відносну рівномірність їх зростання. Натомість значні зміни виявлено в показниках рефлексивно-корекційного складника у досліджуваних ЕГ, де високий рівень зріс із 5,65% до 26,61%, середній – із 31,45% до 54,03%, низький – із 62,9% до 19,36%.

Для підтвердження достовірності отриманих результатів було використано метод статистичної обробки даних за t-критерієм Стюдента. У результаті обробки матеріалів експерименту отримано такі дані: 2,77 для $P \leq 0,05$; 4,6 для $P \leq 0,01$. З'ясовані різниці між експериментальною та контрольною групами є суттєвими, тобто в експериментальній групі показники є статистично значущими. У термінах статистичних гіпотез твердження буде мати такий вид: гіпотеза H_0 відхиляється на 0,1 рівнів значимості альтернативної гіпотези H_1 – різниці між експериментальною та контрольною групами. На підставі результатів проведеної роботи стало очевидним, що в експериментальній групі відбулися значні позитивні статистично значущі

зрушення, що доводить ефективність педагогічних умов і моделі формування рефлексивної компетентності.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертаційному дослідженні здійснено аналіз проблеми, запропоновано й апробовано нове її вирішення, що полягало в науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і моделі формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики.

1. Згідно міждисциплінарного вивчення філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої, методичної літератури феномен «рефлексія» є інваріантним, що трактують як здатність особистості до самоаналізу, осмислення і переосмислення своїх предметно-соціальних відносин із довкіллям. Під рефлексивною компетентністю розуміємо такий механізм саморозвитку, який виявляється у спроможності особистості займати аналітичну позицію стосовно себе і своєї професійної діяльності, дає змогу реалізувати індивідуально-творчі здатності в процесі оволодіння предметними та фаховими компетенціями. Рефлексивну компетентність майбутніх учителів музики визначаємо як інтегроване особистісно-фахове утворення, що формується в процесі професійного становлення, через засвоєння предметних (музично-педагогічних) компетенцій і виявляється у ставленні до себе й інших суб'єктів навчальної взаємодії. Компонентами досліджуваної компетентності визначено аксіологічний, когнітивно-операційний, емоційно-оцінний, рефлексивно-корекційний.

2. Виявлено критерії і показники сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики: спонукальний (зацікавленість майбутньою професійною діяльністю, спрямованість на музично-педагогічну діяльність, наявність індивідуальних музично-педагогічних виявлень); емоційно-оцінний (здатність до самооцінки прояву рефлексивної компетентності, оцінка і самооцінка (адекватність, об'єктивність), якість ставлення до об'єкта застосування рефлексивної компетентності); змістово-процесуальний (оволодіння музично-педагогічними знаннями, вміннями, навичками, що охоплюють предметні компетенції, якість інтерпретації музичних творів, наявність досвіду вияву рефлексивної компетентності в музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності); корегувальний (здатність до корекції рефлексивної діяльності, вміння передбачати результати своєї діяльності). За виявленими критеріями та їх показниками схарактеризовано рівні сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики: високий, середній і низький.

3. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики – мотивація майбутніх учителів музики на педагогічно спрямовану рефлексивну позицію як пріоритетну в

особистісно-професійній підготовці фахівця; створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту; активізація майбутніх учителів музики на самовдосконалення рефлексивної компетентності.

4. Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки, що містила такі складові: мету, етапи формування досліджуваного феномена (мотиваційно-цільовий, організаційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний), компоненти, критерії та показники рефлексивної компетентності, педагогічні умови, засоби реалізації та результат. Мотиваційно-цільовий етап був спрямований на усвідомлення студентами значення рефлексії у професійній діяльності, що допомагало майбутнім учителям ствердитись у професійному виборі. Організаційно-діяльнісний етап сприяв збагаченню та розширенню теоретичної бази знань щодо рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики та формування вмінь об'єктивної оцінки своїх дій, якостей і підвищення рівня самостійності та саморозвитку в процесі музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності. Рефлексивно-оцінний етап передбачав розкриття механізмів самопізнання, самореалізації, самовдосконалення студентів, професійної самосвідомості, осмислення професійно значущих якостей вчителя музики, формування вмінь і навичок під час оволодіння музичним матеріалом. Комплексна реалізація всіх складових моделі дозволила досягти результату, який виявлявся у сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки.

Встановлено, що ефективному формуванню рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики сприяють рефлексивно спрямовані аудиторні заняття: лекційні, семінарські, практичні та індивідуальні («Методика музичного виховання», «Психологія», «Педагогіка», «Хоровий клас і практикум роботи з хором»; «Основний музичний інструмент», «Постановка голосу», «Хорове диригування»), різні види педагогічної практики, самостійної роботи, методи та форми роботи (формування рефлексивної виконавської позиції, кейс-метод (case-study), колективний аналіз, демонстрація музичних творів, портфоліо, рольові та дидактичні ігри, рефлексивний практикум, мультимедійні засоби, зокрема комп'ютерне тестування, електронні посібники, відеозаписи, мультимедіа).

6. Результати прикінцевого етапу дослідження засвідчили кількісні та якісні зміни щодо рівнів сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики експериментальної групи. На формувальному етапі експерименту виявлена позитивна динаміка рівнів сформованості рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики за всіма структурними

складниками: для ЕГ високий рівень складав 19,19%, середній – 18,24%, низький – 37,42%. У контрольній групі значущих змін не виявлено, що свідчить про ефективність застосованих педагогічних умов і моделі формування рефлексивної компетентності в процесі підготовки майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки. Перспективними напрямками її подальшого вивчення вважаємо виявлення закономірностей процесу формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики, організацію позааудиторної діяльності як чинника формування рефлексивної і професійної позиції майбутніх фахівців у галузі митецької освіти.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях автора:

1. Куева Давіла Л. С. Рефлексивна компетентність в системі підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності / Л. С. Куева Давіла // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2012. – № 5/6. – С. 133–138.

2. Куева Давіла Л. С. Рефлексивна компетентність у структурі особистості майбутніх учителів музики / Л. С. Куева Давіла // Вісн. Черкас. пед. ун-ту. – Черкаси, 2013. – № 40 (293). – С. 78–83.

3. Куева Давіла Л. С. Концептуальні засади формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики / Л. С. Куева Давіла // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. [за наук. ред. В. І. Бондаря]. – Київ, 2014. – Сер. 17, вип. 24. – С.110–115.

4. Cueva Davila L. S. Reflexive competence in the sphere of professional training teachers / Cueva Davila L. S. – Austria, Vitna, 2014. – № 5/6. – С. 120–125.

5. Куева Давіла Л. С. Критерії та рівні сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики / Л. С. Куева Давіла // Наука і освіта. – Одеса, 2014. – № 12, СХХІХ. – С. 148–153.

6. Cueva Davila L. S. The «reflektive» phenomenon in the interdisciplinary field do research / Cueva Davila L. S. // Гірська школа Українських Карпат / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2015. – № 12/13. – С. 99–102.

7. Cueva Davila L. S. Pedagogical conditions on the formation of music teachers in reflexive competence / L. S. Cueva Davila // Modern tendencies in pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Arial, 2015. – № 5. – С. 68–74.

8. Куева Давіла Л. С. Технологія формування рефлексивної компетентності вчителя музики в процесі професійної підготовки / Л. С. Куева

Давіла // Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. пр. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 19 (2–2015). – С. 234–246.

9. Куева Давіла Л. С. Діагностика сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики / Л. С. Куева Давіла // Міжнар. наук. вісник. – Ужгород, 2014. – Вип. 2 (9). – С. 354–365.

10. Куева Давіла Л. С. Теоретичне обґрунтування моделі формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя музики / Л. С. Куева Давіла // Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., [Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів] – Умань, 2015. – С.123–128.

11. Куева Давіла Л. С. Формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики / Л. С. Куева Давіла // Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. [Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі: теорія і практика] – Одеса, 2015. – С. 36–38.

Анотація

Куева Д. Л. С. Формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України. – Одеса, 2016.

У дисертації досліджено проблему формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в процесі їхньої професійної підготовки. Схарактеризовано сутність феномена «рефлексивна компетентність майбутніх учителів музики» і його структуру (аксіологічний, когнітивно-операційний, емоційно-оцінний, рефлексивно-корекційний компоненти). Виявлено критерії (спонукальний, емоційно-оцінний, змістово-процесуальний, корегувальний), схарактеризовано рівні сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики; визначено та обґрунтовано педагогічні умови рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики (мотивація майбутніх учителів музики на педагогічно спрямовану рефлексивну позицію як пріоритетну в особистісно-професійній підготовці фахівця; створення навчально-розвивального та рефлексивного середовища, зорієнтованого на формування складників досліджуваного конструкту; активізація майбутніх учителів музики на самовдосконалення рефлексивної компетентності). Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель формування означеного феномена. Досліджено вплив педагогічних умов на формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів музики в процесі оволодіння ними предметними та фаховими компетенціями.

Ключові слова: компетентність, рефлексія, рефлексивна компетентність, підготовка майбутнього вчителя музики, педагогічні умови, модель формування рефлексивної компетентності.

Аннотация

Куева Л. Д. С. Формирование рефлексивной компетентности у будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Министерство образования и науки Украины. – Одесса, 2016.

В диссертации исследуется проблема формирования рефлексивной компетентности будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. Работа содержит теоретическое обоснование и экспериментальную проверку педагогических условий формирования рефлексивной компетентности будущих учителей музыки. Охарактеризованы содержание и структура исследуемого феномена, его компоненты: аксиологический, когнитивно-операциональный, эмоционально-оценочный, рефлексивно-коррекционный. Критериями диагностики рефлексивной компетентности будущих учителей музыки выступили: побудительный, эмоционально-оценочный, содержательно-процессуальный, коррекционный. Согласно выявленным критериям были определены и охарактеризованы уровни сформированности рефлексивной компетентности будущих учителей музыки (высокий, средний и низкий).

Разработана и научно обоснована модель формирования рефлексивной компетентности с соответствующими этапами (мотивационно-целевой, организационно-деятельностный, рефлексивно-оценочный). Определены и обоснованы педагогические условия формирования рефлексивной компетентности будущих учителей музыки: мотивация на педагогически ориентированную рефлексивную позицию как приоритетную в личностно-профессиональной подготовке специалиста; создание учебно-развивающей и рефлексивной среды, ориентированной на формирование составляющих исследуемого конструкта; активизация будущих учителей музыки на самосовершенствование рефлексивной компетентности. Результаты анализа экспериментальных данных на заключительном этапе эксперимента подтвердили эффективность выделенных педагогических условий и модели формирования рефлексивной компетентности будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки в вузе.

Ключевые слова: компетентность, рефлексия, рефлексивная компетентность, подготовка будущего учителя музыки, педагогические условия, модель формирования рефлексивной компетентности.

Annotation

Cueva L. D. S. Formation of the reflective competence of future teachers of music in the process of professional training. – Manuscript copyright.

Thesis research for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences (13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education) – SD «Ushynsky Southern National Pedagogical University», Ministry of Education and Science of Ukraine – Odessa, 2016.

The thesis examines the problem of formation of reflective competence of future music teachers in the training process. The author characterizes the content of the “reflective competence of future music teachers” and the structure of this phenomenon (axiological, cognitive and operational, emotional and evaluative, reflective and correctional components). The thesis identifies several criteria (incentive, emotive and evaluative, substantial and procedural, correctional), characterizes three levels of formation of reflective competence of the future music teachers, defines and proves pedagogical conditions of reflective competence of future music teachers (motivation for pedagogically oriented reflexive position as a priority in the personal professional training of specialists; the creation of educational, developmental and reflective environment for the formation of components of reflective competence; orientation of the future music teachers on cultivation of reflective competence). It develops and scientifically proves an experimental model of the given phenomenon. The author also investigates the influence of these pedagogical conditions on the formation of reflective competence of future music teachers in the process of mastering the subject and professional competence.

Keywords: competence, reflection, reflective competence, future music teachers training, pedagogical conditions, model of the formation of reflexive competence.

Підписано до друку 13.05.2016.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16. Зам. № 2101/16
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.

